

Cuvânt înainte

Autorul acestei cărți domnul conf., univ. dr. Vasile Dobrescu, este un specialist cunoscut și apreciat mai ales pentru contribuțiile sale la cunoașterea vieții social-economice românești din Transilvania în epoca modernă.

Domeniile sale de cercetare implică o riguroasă specializare și, în același timp, presupun o pregătire multidisciplinară, singura în măsură să permită surprinderea, înțelegerea și relevarea unor fenomene și procese complexe, parte a unui trecut ce se cere a fi chestionat în integralitatea sa, dintr-o perspectivă ce aparține deopotrivă istoriei, economiei, sociologiei și politologiei.

Istoric ne oleră acum rezultatele unei temeinice și minuțioase anchete privind atitudinea elitei românești din Transilvania față de problematica agrară. O chestiune de însemnătate incontestabilă și de un real interes, prin faptul că majoritatea preponderentă a populației românești (cca. 85%) era ocupată la sfârșitul sec XIX în agricultură. Așadar a chiar problemei vitale a românilor din interiorul arcului carpatic, de progresul economic al țărănimii românești transilvănene depinzând și succesul mișcării politice, de emancipare de regimul dualist care le-a fost impus în 1867.

Se remarcă, de astfel, de la început, faptul că autorul, care vine dinspre istoria politică, a mișcării naționale, explică, cu deplin temei, sorgința și legitimarea preocupărilor burgheziei și intelectualității românești față de acest domeniu esențial al vieții materiale nu numai prin realitățile economice presante, ci și pe temeiul ideologiei la baza căreia se află ideea națională.

Ca și în viziunea unuia din marii economiști ai secolului trecut, Friedrich List, a cărei operă a fost receptată în întreg spațiul sud-est european, pentru această elită, ridicată din mijlocul poporului român, economicul era un mijloc în slujba vieții națiunii. Liberalismul ei politic și lupta împotriva apăsării se îmbina cu nevoia de apărare, consolidare și dezvoltare a organismului economic național.

Nu ne-am propus, desigur, și nici nu este menirea acestor rânduri de a rezuma bogatul conținut ideatic și documentar al unei lucrări de competent și onest travaliu, ci doar de a atenționa asupra unora dintre problemele abordate și a aprecierilor autorului și a aprecierilor autorului, și a releva meritele ei incontestabile.

Potrivit obiectului demersului său, a necesităților înțelegerii și fixării raporturilor și însemnătății preocupărilor fruntașilor transilvăneni legate de viața economică a țărănimii și a acoperirii întregii arii de manifestare a acestora, domnul conf. univ. dr. Vasile Dobrescu și-a structurat lucrarea în patru capitole, vizând problematica agrară în activitatea social-politică a elitei românești din Transilvania;

orientări teoretice și practice în domeniul agrar; cooperăția agrară și evoluția acestora la românii transilvăneni și rolul băncilor în consolidarea proprietății agrare a burgheziei românești.

Am atenționa, mai întâi, asupra pertinentelor considerații privind structura elitei românești (identificată cu burghezia și intelectualitatea), originile și diversitatea ei socio-economică și profesională. Pe temeiul datelor statistice, autorul este îndreptățit să afirme, că, în perioada 1867-1918 o creștere numerică și valorică, predominante fiind în cadrul acesteia grupările mijlocii și mici, ceea ce a imprimat, în general activității sale o orientare democratică.

În sfera ei de interese și preocupări, alături de revendicările politice și culturale, dezideratele economice au ocupat un loc major, iar problematica agrară, asupra căreia se concentrază studiul minuțios al autorului este - așa cum o evidențiază întreaga lucrare - o prezență permanentă în presă, în activitatea petiționar- memorialistă, în cea parlamentară și în însăși programul Partidului Național Român. Stăruință explicabilă, datele și informațiile la care apelează autorul probând sugestii că deși iobăgia fusese desființată, datorită lipsei de pământ, a fiscalității care greva asupra proprietății agrare, a unor procese negative accentuate de pătrunderea capitalismului etc, chestiunea țărănească era departe de a fi soluționată. Au dovedit-o și răscoalele de la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX. Pe acest fundal, se înscrie ecoul puternic și prelungit al mării răscoale țărănești din 1907 din vechea Românie. Realitatea însăși desemna drept cea mai potrivită și eficientă modalitate de rezolvare a principalei probleme din economia și societatea transilvăneană, redistribuirea mării proprietăți funciare.

Convinsă că bunăstarea materială era fundamentul pe care se putea întemeia viitorul românilor, mai ales al celor „din regatul ungar”, intelectualitatea și burghezia românească a manifestat, așadar, un stăruitor interes pentru dezvoltarea economiei naționale, pentru crearea unei economii prospere, orientându-se, în primul rând, spre domeniul agrar. S-a născut, astfel, în continuitatea scrierilor de popularizare iluministe și a publicisticii pașoptiste, o bogată literatură economică agrotehnică. Caracteristica principală îi este conferită de conținutul ei preponderent practic, iar sursele sale se regăsesc în gândirea economică europeană, ce includea rezultate ale științei și experienței agricole din țările avansate. Totodată - remarcă autorul - autorii transilvăneni au receptat și fructificat elemente ale gândirii economice din România. Pe un plan mai larg, este relevant faptul că un economist ca Vasile C. Osvadă, aștepta de la strângerea legăturilor economice interromânești chiar „izbăvirea neamului”.

Orientată cu precădere spre domeniul în care era angrenat poporul român în majoritatea sa covârșitoare, literatura economică și-a propus ca obiectiv esențial, modernizarea agriculturii practicate de țărani și a gospodăriei țărănești. Bogăția și calitatea ei l-au determinat încă pe G. Zane să se refere la o adevărată „școală de gândire agrară românească” Această literatură n-a neglijat însă nici celelalte domenii ale vieții economice; comerțul, finanțele, industria, etc.

Un rol important în acțiunea de propagandă economică și modernizarea economiei agrare - pus în lumină în dimensiunile sale reale - l-a avut ASTRA care a urmărit, prin cele mai adecvate și diverse mijloace, dezvoltarea în ansamblu a economiei naționale. Ne reține în mod deosebit atenția, că, cu un secol în urmă, Asociațiunea s-a străduit să-și fundamenteze hotărârile și proiectele pe prealabile investigații socio-economice și de altă natură, pentru a le fundamenta riguros în funcție de condițiile și posibilitățile concrete. La fel, pentru a asigura succesul acțiunii cooperatiste, a fost studiată experiența stimulatorie a naționalităților conlocuitoare și eficiența unor programe din țările vecine.

Sub aspectul conținutului informativ și această parte a lucrării se distinge prin abundența materialului arhivistic și de presă depistat și valorificat, care îi permite autorului să înfățișeze propaganda social-economică desfășurată de ASTRA în toate detaliile și realizările ei semnificative.

Acordând un spațiu însemnat în economia cărții cooperației agrare, istoricul dezvăluie toate motivațiile mișcării cooperatiste inițiată și promovată de burghezie și intelectualitate, decelând o doctrină cooperatistă românească transilvăneană, născută din aplicarea modelelor europene la realitățile social-economice și trebuințele românilor din Transilvania; înfățișează apoi căile de concretizare și formele pe care le-a cunoscut asociativismul și apreciază rezultatele, într-adevăr semnificative, ale cooperatismului în viața țăranimii transilvănene.

Un capitol substanțial al lucrării, dovedind în egală măsură solidul ei fundament documentar și capacitatea analitică a autorului, de a identifica, reconstitui și explica fenomene și procese social-economice complexe, dar și competența sa în chestiuni de tehnică financiară, îi constituie cei dedicați activității băncilor în domeniul agrar, rosturilor și consecințelor acesteia în lumea satului transilvănean. Opiniile sale sunt echilibrate și conforme cu realitatea, datele statistice și referințele comparative asigurând temei și rigoare aprecierilor, ca în cazul transferului de proprietate rurală moșierească, pe calea cumpărării, în mâinile românilor.

Dezvăluind, în fond, evoluția, în pofida tuturor greutăților, a economiei și structurilor social-economice ale românilor ciscarpatini, a progreselor înregistrate de economia națională pe fundalul modernizării societății românești, cartea domnului conf. univ. dr. Vasile Dobrescu reprezintă o contribuție istoriografică valoroasă. Ea penetrează, pentru a ni-l apropia, într-un univers, poate mai puțin spectaculos, în care se mișcă însă factorii profunzi al istoriei transilvane, o istorie stimulată și dinamizată de elita națională de dinainte de primul război mondial, care oferă încă subiect de meditație și chiar sugestii.

Dr. Grigore Ploșteanu.